

บทนำ

การเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีกู่เจิง ของนิสิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

GUZHENG PRACTICUM OF SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY STUDENTS

นัฐิกา สุนทรธนผล¹
Nuttika Soontorntanaphol

บทคัดย่อ

การเรียนกู่เจิงของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ ในวิชาฝึกปฏิบัติการดนตรีเอเชีย (Asian Music Practicum) และวิชาทักษะดนตรีเอเชียระดับต้น (Elementary of Asian Music Practicum) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นิสิตได้ศึกษาและฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี “กู่เจิง” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ของประเทศจีน โดยได้ศึกษากับอาจารย์ชาวจีนสองท่าน ได้แก่ อาจารย์หลี่หยาง และอาจารย์เฉินเซียง เหวิน นิสิตเรียนเป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง นิสิตได้เรียนรู้ลักษณะทั่วไปและองค์ประกอบของกู่เจิง วิธีการอ่านโน้ต สัญลักษณ์ต่างๆในการบรรเลง วิธีการบรรเลงกู่เจิงเบื้องต้น การใช้นิ้วขึ้นพื้นฐานได้แก่ โกว (Gou), ที (Ti), ทัว (Tuo), พี (Pi), หมั่ว (Mo), เทียว (Tiao), เสี่ยวจั่ว (Xiao zuo), จั่ว (ต้าจั่ว) (Ta Zuo), ฮวา หรือ ฝัว (Hua/Fuo), ถี่ (Ti), เหยาจื่อ (Yao zhi), กวาโจ้ว (Gua zhou), อินหรือชั่น (Yin/chan), ชั่งหวาอิน (Shang hua yin), เสี่ยวหวาอิน (Xia hua yin), โหลวเสียน (Lou xian), เตียน (Dian), อัน (An), เตียนโจ้ว (Dian zou), ฟานอิน (Fan yin), เส่าเสียน (Sao xian) อีกทั้งได้ฝึกแบบฝึกหัดต่างๆได้แก่การผ่อนคลาย, การวางรูปแบบมือในการบรรเลงกู่เจิง, ฝึกการเล่นอ็อกเทฟ ชั้นคู่ 8 (Octave) และฝึกหัดการจดจำสายด้วยเทคนิคการเล่นที่หลากหลายจึงทำให้กู่เจิงเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเป็นเอกลักษณ์และช่วยสร้างสีสันให้กับบทเพลงได้เป็นอย่างดี ผลจากการเรียนทำให้นิสิตสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีกู่เจิงได้และมีความเข้าใจทางวัฒนธรรมดนตรีจีนอย่างลึกซึ้งซึ่งผ่านการปฏิบัติ

คำสำคัญ: กู่เจิง; วิธีปฏิบัติ; ศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ

Abstract

Guzheng learning of Srinakharinwirot University students at China Cultural Center in Bangkok, Thailand in term of Asian Music Practicum and Elementary of Asian Music Practicum subjects. The objective is to provide students with the study and practice of “Guzheng” which is a string instrument of China. The courses were educated by two China Professors that were Professor Li Yang and Professor Chen Xiang Wen. The courses took ten weeks, two hours per week. Students learnt about the general characters and the elements of Guzheng in particular; note reading process, symbols for producing melody and elementary ways to produce melody. For the elementary ways to use fingers especially; Gou, Ti, Tuo, Pi, Mo, Tiao, Xiao zuo, Ta zuo/Zuo, Hua/Fuo, Ti, Yao zhi, Gua zhou, Yin/Chan, Shang

¹อาจารย์ประจำ สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

hua yin, Xia hua yin, Lou xian, Dian, An, Dian zou, Fan yin and Sao xian. Moreover, students did the exercises for example; the relaxing ways, hands pattern for producing melody, Octave practicing (perfect eighth) and the practicing of string recitation. Due to various techniques, Guzheng is shown as unique musical instrument, and absolutely support the lively song creation. The result of this study is that students can deeply perform and understand the Chinese culture through Guzheng musical instrument.

Keyword: Guzheng; Practicum; China Cultural Center in Bangkok

1. บทนำ

ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นมิตรประเทศที่มีความใกล้ชิดความผูกพันติดต่อกันมา ยาวนาน นับแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อปี พ.ศ. 2518 ทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างไทยและจีนพัฒนาไปอย่างแนบแน่น ดังเช่นเรื่องวัฒนธรรม ทั้งในระดับรัฐบาล และภาคเอกชน ไทย และจีนต่างร่วมมือกันในกิจกรรมด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม ให้โอกาสในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 2557) ในปี พ.ศ. 2556 คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาดุริยางคศาสตร์สากล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับความร่วมมือจากศูนย์วัฒนธรรมจีนแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นศูนย์ วัฒนธรรมจีนแห่งแรกที่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้สร้างขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมจีน แลกเปลี่ยนและกระชับความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทย ในโอกาสนี้ผู้เขียนซึ่งเป็นอาจารย์จากสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล ได้นำนิสิตชั้นปีที่ 3 หลักสูตรดนตรีศึกษา (ดนตรีสากล) วิชาวิชาฝึกปฏิบัติการดนตรีเอเชีย และวิชาทักษะดนตรีเอเชียระดับต้น ไปเรียนปฏิบัติกุเจิง มี วัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นิสิตได้ศึกษาและฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี “กุเจิง” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ของประเทศจีน โดยได้ศึกษากับอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญชาวจีนสองท่าน ได้แก่ อาจารย์หลี่หยาง และอาจารย์ เฉินเซียงเหวิน โดยท่านแรกอาจารย์หลี่หยาง ท่านเป็นศิลปินกุเจิงชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งมีผลงานแสดง ดนตรีเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในหลายต่อหลายประเทศ ปัจจุบันได้รับเลือกให้เป็นพระอาจารย์สอนกุเจิงถวาย ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และท่านที่สอง อาจารย์ เฉินเซียงเหวิน นักดนตรีกุเจิงผู้มีผลงานการทำรายการโทรทัศน์ด้านกุเจิงมากมาย นิสิตจะต้องเรียนเป็นระยะ เวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง

2. เนื้อหา

ประวัติความเป็นมาของศูนย์วัฒนธรรมจีน

เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2550 รัฐบาลแห่งประเทศจีนและประเทศไทยได้ลงนามในความตกลง ระหว่างรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยว่าด้วยการจัดตั้งและสถานะ ของศูนย์วัฒนธรรม วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 นายอู๋ บิ่งกั๋ว ประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทน ประชาชนแห่งชาติจีน และนายซัย ซิดชอบ ประธานรัฐสภาไทย ได้เข้าร่วมพิธีวางศิลาฤกษ์ศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ และเปิดกระบวนการก่อสร้างแห่งศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.

2555 นายเวิน เจียเป่า นายกรัฐมนตรีจีน และ น.ส. ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีไทย ได้ร่วมจัดพิธีเปิด ศูนย์วัฒนธรรมจีน โดยนายเวิน เจียเป่ากล่าวคำปราศรัยว่า ศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ เป็นศูนย์วัฒนธรรมจีนแห่งแรกที่สาธารณรัฐประชาชนจีนจัดตั้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีความหมายทางสถิติและจะส่งเสริมระดับการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทยให้สูงขึ้น (<http://www.thaicn.net/whzx.html>, 2558)

รายละเอียดสถานที่

ศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ ตั้งอยู่เลขที่ 18 ถนนเทียมร่วมมิตร เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ด้านเหนือเชื่อมกับศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นศูนย์วัฒนธรรมจีนแห่งแรกที่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้สร้างขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมจีน กระชับการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทย และส่งเสริมความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประชาชนและรัฐบาลทั้งสองประเทศ ศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ เป็นศูนย์วัฒนธรรมจีนต่างประเทศที่ใหญ่ที่สุดในปัจจุบัน สถาปัตยกรรมของศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้ได้สืบทอดรูปแบบเป็นจีน มีหลังคาทรงจีนแต่ชายคาได้รับส่วนลักษณะ

รูปที่ 1 และรูปที่ 2 ศูนย์วัฒนธรรมจีน ถ่ายโดย นัฏฐิกา สุนทรธนะผล

แบบไทย ซึ่งได้ผสมผสานวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของสองประเทศอย่างลงตัว

ศูนย์วัฒนธรรมจีนประกอบด้วยโรงละคร ห้องจัดนิทรรศการ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องอาหาร และ

รูปที่ 3 ห้องจัดนิทรรศการ ถ่ายโดย นัฏฐิกา สุนทรธนะผล รูปที่ 4 การแสดง ถ่ายโดย นัฏฐิกา สุนทรธนะผล

อื่น ๆ ซึ่งสามารถนำเสนอบริการให้ประชาชนทั่วไปศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมจีนได้

ห้องจัดนิทรรศการมีขนาดพื้นที่ 288 ตารางเมตร สามารถจัดนิทรรศการการแสดงศิลปวัฒนธรรม ขนาดกลางและกิจกรรมต่างๆ ในส่วนของโรงละครมี 317 ที่นั่ง อุปกรณ์ระบบแสง เสียง และฉากได้ประกอบ ติดตั้งไว้อย่างครบถ้วนและทันสมัย ซึ่งสามารถจัดการแสดงขนาดกลาง ฉายภาพยนตร์ และจัดการประชุม สัมมนาได้ บริเวณพื้นที่การฝึกสอนมีห้องเรียนทั้งหมด 7 ห้อง ซึ่งจะมีการเรียนการสอนวัฒนธรรมจีนในด้าน ต่างๆ อาทิ ภาษาจีน การเขียนพู่กันจีน ภาพวาดจีน ดนตรีพื้นเมืองจีน นาฏศิลป์จีน กังฟูจีน อาหารจีน การ ชงน้ำชาจีน และแพทย์แผนโบราณจีน เป็นต้น (<http://www.thaicn.net/whzx.html>, 2558.)

การเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีกู่เจิง

กู่เจิง เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด มีอายุนับตั้งแต่เริ่มมีบันทึกจนถึงปัจจุบันกว่า 2500 ปี ในประเทศ จีน เป็นดนตรีที่ได้รับความนิยมแพร่หลายทั่วไปและพัฒนามากที่สุดชนิดหนึ่ง (เมฆณ สอดส่องกฤษ, 2554) มีการเปิดสอนกันอย่างกว้างขวางตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา กระทั่งเปิดสอนเป็นวิชาเอกใน ระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานโดยอาศัยระดับความยากง่ายของเพลงและการ บรรเลงอย่างดนตรีตะวันตกโดยแบ่งเป็น 10 ระดับ ซึ่งจะมีการสอบวัดระดับมาตรฐานตามกำหนดเวลาอยู่ เป็นประจำ นอกจากนี้นักดนตรีจีนยังมีการแต่งเพลงขึ้นใหม่อยู่เสมอๆ ทำให้มีพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่ง การพานิสิตมาเรียนกู่เจิงครั้งนี้ได้เรียนรู้ทักษะในชั้นพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ลักษณะทั่วไปของกู่เจิง องค์ประกอบ

รูปที่ 5 และรูปที่ 6 การเรียนการสอนกู่เจิง ถ่ายโดย นัฏฐิกา สุนทรธรรณผล

ของกู่เจิง อุปกรณ์ที่ใช้ในการบรรเลง ท่าทางการนั่ง วิธีการบรรเลง การดีดนิ้วพื้นฐาน

ลักษณะโดยทั่วไปของกู่เจิง กู่เจิงในปัจจุบันมีสาย 21 สาย ใช้วางในแนวนอนเวลาเล่น แต่ละสาย มีหย่อง (ไม้ลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมคล้ายตัว A รองรับสายแต่ละเส้น) หย่องของกู่เจิงสามารถเปลี่ยน

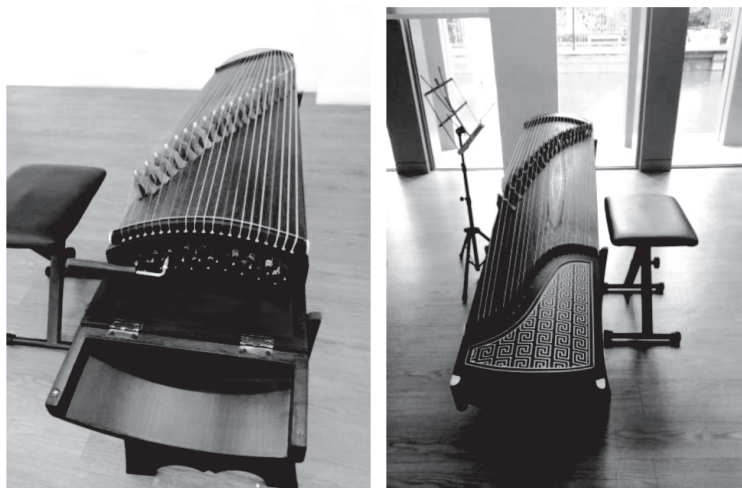
รูปที่ 7 เครื่องดนตรีกู่เจิง ถ่ายโดย นัฏฐิกา สุนทรธนผล

ตำแหน่งได้เพื่อปรับระดับเสียงหรือเปลี่ยนคีย์ (บันไดเสียง) หย่องมีตำแหน่งค่อนข้างไปทางด้านขวาของเครื่อง ในสมัยโบราณนั้น กู่เจิงมีสายเพียง 13 สายโดยได้พัฒนาการเรื่อยมาตามลำดับโดยมีทั้ง 15 16 19 ไปจนถึง 25 สาย นักดนตรีสามารถเพิ่มสายกู่เจิงเองได้ตามต้องการ ปัจจุบันกู่เจิงมาตรฐานถือว่ามีสาย 21 สาย แต่สามารถพบเห็นกู่เจิง 26 สายได้บ้างแต่ไม่นิยมมากนักเนื่องจากตัวใหญ่เทอะทะเกินไป ขนาดของกู่เจิงจะมีความยาวประมาณ 160 เซนติเมตรและความกว้าง ด้านหัว 33 เซนติเมตร ด้านท้าย 29 เซนติเมตร ความหนาโดยประมาณ 7 เซนติเมตร ตัวเครื่องกู่เจิงทำด้วยไม้หลายชั้นประกอบเข้าด้วยกันลักษณะคล้ายกล่องยาวด้านบนโค้งเล็กน้อยภายในกลวงทำหน้าที่เป็นกล่องเสียง แผ่นไม้ปิดด้านบนเป็นไม้คุณภาพดีเพื่อใช้เป็นชาวนับอร์ด ทำจากไม้สนชนิดหนึ่ง สายกู่เจิงจะถูกขึงระหว่างหัว - ท้ายพาดผ่านสะพานสาย (bridge) โดยมีหย่องรับสายเพื่อปรับระดับเสียงระหว่างสะพานหัว - ท้าย ที่ตั้งสายจะอยู่บริเวณส่วนหัว มีฝาปิดมิดชิด กู่เจิงบางรุ่นในปัจจุบันมีปุ่มที่สามารถปรับเปลี่ยนคีย์ได้อย่างสะดวกโดยไม่ต้องเลื่อนหย่องเหมาะสำหรับเล่นในวงออร์เคสตราจีนที่มีการปรับเปลี่ยนหลายคีย์ในเพลง สายกู่เจิงเดิมนั้นสายจะเป็นเส้นไหมพัน แต่ปัจจุบันจะใช้สายโลหะในลักษณะเดียวกับสายของเครื่องดนตรีสากล (ใช้โลหะพันรอบสายสแตนเลสโดยมีสายในล่อนพันทับอีกครั้งและความหนาจะขึ้นกับขนาดของสาย) มีขนาดเล็กใหญ่ตามลำดับของเสียง

องค์ประกอบของกู่เจิง กู่เจิงประกอบด้วยส่วนต่างๆดังต่อไปนี้ ตัวเครื่อง ประกอบด้วย กล่องขึงเสียง รูดสายเสียง หมอนหนุนสายเสียง (ด้านหัว) สายกู่เจิง กระจาดแผ่นบน หย่องรับสายเสียง หมอนหนุนสายเสียง (ด้านท้าย) กระจาดแผ่นล่าง ช่องเสียง (ด้านหัว) และช่องเสียงด้านท้ายดังนี้ กล่องขึงเสียง (ภายในมีตัวยึดชั้นสายเสียง) เป็นกล่องจตุรรมสายเสียงที่ขึงสายจากอีกด้านหนึ่งของตัวกู่เจิง พันเข้าไว้เป็นจุดศูนย์รวมไว้ภายในกล่องเสียงเมื่อเสียงของกู่เจิงเกิดความผิดเพี้ยนบริเวณนี้จะเป็นจุดที่ใช้ปรับเสียงให้สูงขึ้นหรือต่ำลงตามระดับเสียงที่ต้องการ อีกทั้งยังเป็นจุดที่นำสายเสียงออกจากตัวเครื่องเมื่อต้องการเปลี่ยนสายหรือสายเกิดความชำรุดขาด กล่องนี้ยังสามารถใช้เป็นจุดเก็บอุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็นในการเล่น เช่น ค้อนปรับเสียง เล็บสายเสียง ฝ่าพันเล็บ เป็นต้น รูดสายเสียง เป็นรูที่รับสายเสียงจากสายที่พาดผ่านตัวกู่เจิงจากหมอนหนุน

เสียงด้านท้าย พาดผ่านด้านหน้าของตัวกู๋เจิงผ่านหมอนหนุนสายเสียงด้านหัวแล้วเชื่อมไปยังสลักที่ยึดพันสายเสียงภายในกล่องเสียง หมอนหนุนสายเสียง (ด้านหัว) เป็นบริเวณที่รองรับสายเสียงจากสายที่ซึ่งจากหมอนหนุนเสียงด้านท้ายที่พาดผ่านตัวกู๋เจิงด้านหน้าผ่านลงมาภายในกล่องเสียง สายกู๋เจิง เป็นวัสดุทำจากลวดเส้นที่มีขนาดต่างกันออกไปตามแต่ระดับเสียงสูง-ต่ำ หากเป็นสายเสียงต่ำจะใช้ขนาดของสายลวดที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางมาก เสียงที่สูงขึ้นไปก็จะใช้สายที่มีระดับเส้นผ่าศูนย์กลางลดลงไปตามลำดับ สายที่ใช้ในปัจจุบันจะมีสองสี สายสีขาวเป็นสายที่ใช้มากที่สุดในการชิงบนตัวกู๋เจิง กล่าวคือ จะใช้ในการบรรเลงเสียง โด (1) เร (2) มี (3) และลา(6) สายอีกสีหนึ่งจะใช้เป็นสายสีเขียว ใช้สำหรับเสียงซอล (5) ขนาดของหย่องจะมีความต่างกันออกไปตามแต่ระดับของ สายเสียงสูง-ต่ำ ที่รองรับ หย่องที่รองรับสายเสียงที่มีระดับเสียงต่ำเส้นเสียงจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางใหญ่หย่องที่รองรับก็จะมีขนาดใหญ่ตามไป และหย่องจะมีขนาดลดหลั่นลงมาตามขนาดของเส้นเสียงที่หย่องรองรับ หมอนหนุนสายเสียง (ด้านท้าย) หมอนหนุนสายเสียงด้านท้ายเป็นส่วนที่รองรับสายเสียงในจุดแรกในการที่จะเริ่มขึ้นสายเสียง รองรับสายเสียงเพื่อพาดผ่านด้านหน้าของตัวกู๋เจิงไปยังหมอนรับสายเสียงด้านหัว กระดาษแผ่นล่าง

อุปกรณ์ที่ใช้ในการบรรเลงกู๋เจิง จะมีอุปกรณ์หลัก คือ เล็บกู๋เจิงหรือเล็บปลอม มีความจำเป็นมากในการบรรเลงกู๋เจิง ผู้บรรเลงจะใส่เล็บปลอมทุกครั้งในการบรรเลง เล็บนี้มีความจำเป็นในการควบคุมน้ำหนักเสียงให้มีความหนักเบาชัดเจน ควบคุมความดัง-เบาของเสียง ดังนั้นความยาว-สั้นของเล็บรวมถึงความหนาและความกว้าง จึงมีความสำคัญไปด้วย มุมองศาของเล็บมีความสำคัญในการกรอสายหรือบรรเลงด้วยเช่นกัน ดังนั้นการเลือกเล็บให้มีความเหมาะสมกับตัวผู้เล่นนั้นจึงมีความสำคัญ วัสดุที่ใช้ในการทำเล็บมีหลายแบบ ทั้งงาช้าง เขาควาย กระดองเต่า เซลลูโลยด์ เล็บที่มีความนิยมในปัจจุบันคือเล็บที่ทำจากกระดองเต่า เนื่องจากมีความหนาที่พอเหมาะและแข็งแรง อีกทั้งราคาก็ไม่สูงเกินไป ผ้าพันเล็บกู๋เจิง เป็นม้วนผ้าที่ด้านหนึ่งมีกาวเหนียว ใช้พันเล็บปลอมให้ติดกับนิ้วผู้บรรเลงกู๋เจิง ผ้าพันที่ใช้ในปัจจุบันมีหลายแบบทั้งแบบผ้าสีเนื้อหรือสีขาว และเป็นแบบพลาสติกพลาสติกสีใส ขาดังกู๋เจิง ขาดังที่ใช้จะมีหลายลักษณะแต่ที่เป็นที่นิยม

รูปที่ 8 และรูปที่ 9 เครื่องดนตรีกู๋เจิง ถ่ายโดย นัฏฐิกา สุนทรธนะผล

จะเป็นแบบโครงไม้ แยกจากกัน 2 อัน ขาดังด้านหนึ่งจะรองรับกู่เจิงทางด้านหัว อีกขาหนึ่งจะรองรับทางด้านท้าย ส่วนอุปกรณ์เสริม สายสำรองกู่เจิง วัสดุทำจากลวดเส้นที่มีขนาดต่างกันออกไปตามแต่ระดับเสียงสูง-ต่ำ เมื่อสายเกิดการชำรุด หรือขาด สามารถเปลี่ยนสายที่ละเส้นได้ ค้อนปรับเสียง เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยในการปรับเสียง ทางด้านปลายของค้อนจะสามารถสวมใส่เข้ากับหลักเสียงที่สายเสียงพันอยู่ภายในกล่องเสียง ใช้หมุนหลักปรับสายเสียง ขึ้น-ลง ตามแต่ระดับเสียงสูง-ต่ำที่ต้องการ ผ้าเช็ดทำความสะอาดกู่เจิง ในการตั้งกู่เจิงทิ้งไว้ อาจมีฝุ่นเกาะตัวกู่เจิงรวมถึงสายเสียง หากปล่อยให้ฝุ่นเกาะ เมื่อเวลาบรรเลงจะส่งผลต่อเสียงที่ส่งออกมา จึงต้องคอยใช้ผ้าทำความสะอาดเช็ดทุกครั้งก่อนการบรรเลง

และหัวข้อที่จะกล่าวถึงเป็นหัวข้อสุดท้ายของบทความนี้คือ วิธีการบรรเลงกู่เจิงเบื้องต้น ทำนึ่งในการบรรเลงซึ่งทำนึ่งในการบรรเลงนั้น ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญมาก จะสามารถบรรเลงเพลงออกมาได้ไพเราะหรือไม่

รูปที่ 10 ทำนึ่งในการบรรเลง ถ่ายโดย นัฏฐิกา สุนทรชนผล

นั้นการจัดทำนึ่งให้ถูกต้องจึงเป็นส่วนที่จะมองข้ามไปไม่ได้

วิธีการบรรเลงกู่เจิงเบื้องต้น ทำนึ่งในการบรรเลงมีสำคัญมากในขั้นแรก ผู้เล่นควรจัดให้ตัวเครื่องกู่เจิงวางระนาบให้อยู่ในระดับเอวของผู้เล่น นั่งตัวตรงไม่เกร็ง โยกตัวด้านหน้าหรือหลังได้บ้างตามอารมณ์ของบทเพลง แต่ไม่ควรโยกตัวไปด้นซ้ายขวา เพราะจะไม่เป็นผลดีต่อการบรรเลงและเป็นท่าทางที่ไม่สวยงาม ตำแหน่งของข้อศอกที่ดี ไม่ควรยกให้สูงจนเกินไปหรือไม่ควรหนีบข้อศอกจนแน่นแล้วหนีบไว้กับลำตัว การติดที่ดีและถูกต้องจะต้องใช้ข้อนิ้ว มิใช่เป็นการใช้ปลายนิ้วเกี่ยวสาย หลังจากเรียนรู้ท่าทางในการบรรเลงแล้ว อาจารย์จึงสอนเรื่อง เครื่องหมายและการใช้นิ้วขึ้นพื้นฐาน โกว (Gou) นิ้วกลางดีดเข้า, ที (Ti) นิ้วกลางดีดออก, ทัว (Tuo) นิ้วหัวแม่มือดีดเข้า (ดีดเข้าหามือผู้เล่น), พี (Pi) นิ้วหัวแม่มือดีดออก (ดีดออกจากมือผู้เล่น), หมั่ว (Mo) นิ้วชี้ดีดเข้า, เทียว (Tiao) นิ้วชี้ดีดออก, เสียวจั่ว (Xiao zuo) นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ดีดแบบทัวและหมั่วพร้อมกัน, จั่ว (ต้าจั่ว) (Zuo) นิ้วหัวแม่มือและนิ้วกลางดีดแบบทัวและโกวพร้อมกัน, ฮวา หรือ ฝัว (Hua) ลากนิ้วหัวแม่มือดีดแบบทัวบนสายเสียงติดต่อกันไปประมาณ 3-5 สาย, ถี่ (Ti) นิ้วนางดีดเข้า, เหยาจื่อ (Yao zhi) ใช้นิ้วชี้หรือ

นิ้วโป้งกรอสายเสียงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว, กวาโจ้ว (Guazhou) ลากปลายนิ้วชี้หรือนิ้วหัวแม่มือไปตามสายเสียงฝั่งขวามืออย่างต่อเนื่องหลายสาย, อินหรือซัน (Yin/chan) เมื่อนิ้วมือขวาดีดสายเสียงแล้ว ให้วางนิ้วชี้และนิ้วกลางมือซ้ายบนสายเสียงนั้นฝั่งซ้ายของหย่องทันทีแล้วเขย่าข้อมือเบาๆ เพื่อให้หางเสียงสั้นเป็นคลื่นที่แรงกว่าไหลเวียนเล็กน้อย, ลังหวาอิน (Shang hua yin) เมื่อนิ้วมือขวาดีดสายเสียงแล้ว ให้วางนิ้วชี้และนิ้วกลางมือซ้ายบนสายเสียงนั้นทางฝั่งซ้ายของหย่องทันทีแล้วกดสายเสียงนั้นลงไปเพื่อให้เสียงที่เกิดขึ้นสูงกว่าเสียงเดิมของสายเสียงนั้นอีก 1 ตัวโน้ต, ลี๋หวาอิน (Xia hua yin) มือซ้ายกดสายเสียงในระดับที่พอดีเสียงที่เกิดขึ้นจะสูงขึ้นกว่าเสียงเดิม 1 โน้ต มือขวาดีดสายเสียงนั้น เมื่อดีดมือขวาแล้วจึงปล่อยมือซ้ายคลายการกด เสียงที่เกิดขึ้นในครั้งแรกจะมีเสียงสูง แต่ปลายเสียงจะเป็นเสียงต่ำลงตามปกติ, โยวเซียน (Yow xian) เมื่อนิ้วมือขวาดีดสายเสียงแล้ว ให้วางนิ้วชี้และนิ้วกลางมือซ้ายลงบนสายเสียงแล้วเขย่ามือซ้ายบนสายเสียงให้หางเสียงเป็นคลื่นเบาๆ, เตียน (Dian) มือขวาดีดสายเสียงขณะเดียวกัน มือซ้ายก็แตะสายเสียงนั้นๆ อย่างรวดเร็วเพียงชั่วครู่, อัน (An) ดีดสายเสียงที่ปรากฏในวงกลมให้ได้เสียงที่กำหนดไว้ด้านล่าง, เตียนโจ้ว (Dian zou) นิ้วชี้ทั้งสองมือร่วมดีดสลับกันไป, ฟานอิน (Fan yin) นิ้วกลางมือซ้ายวางเบาๆ บนสายเสียง เมื่อนิ้วมือขวาดีดสายเสียงแล้วให้ปล่อยมือซ้ายออกทันที, เส้าเซียน (Sao xian) ใช้นิ้วหลังมือซ้ายกวาดไปตามสายเสียง 3 เส้น สุดท้ายออกจากตัวอย่างรวดเร็ว ก่อนที่นิสิตจะเริ่มบรรเลงอาจารย์จะให้ฝึกแบบฝึกหัดต่างๆ แบบฝึกหัดแรกเป็นแบบฝึกหัดการผ่อนคลาย คือให้ผู้เล่นหายใจผ่านฝ่ามือ แล้วยกขึ้นสบายๆ ไม่เกร็งจนถึงระดับสายตา จากนั้นคว่ำฝ่ามือลง ปล่อยให้ตกลงสู่ส่วนบนของเครื่องดนตรีเสร็จแล้วพัก ทำซ้ำเช่นนี้ตั้งแต่บริเวณเขตเสียงสูงค่อยๆ เลื่อนมือให้ตกลงบนเขตเสียงกลางแล้วจึงเลื่อนสู่เขตเสียงต่ำสุด จากนั้นก็เลื่อนกลับจากเขตเสียงต่ำสุดนั้นไปสู่เขตเสียงสูง ให้ฝึกทำกลับไปมาหลายๆ ครั้ง เริ่มจากมือขวามือเดียวก่อน ต่อด้วยมือซ้ายและท้ายสุดทำพร้อมกันทั้งสองมือ แบบฝึกหัดที่สองการวางรูปแบบมือ ในการบรรเลงกู่เจิงนั้น ต้องวางรูปแบบมือหรือการจัดท่าของมือคล้ายๆ กับที่กำลังจับลูกบอลอย่างเบาๆ งามนิ้วระหว่างนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ห่างออกเสมอ กล่าวโดยรวมคือ นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วก้อย ทั้งห้านิ้ว ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของของเส้นโค้งรูปวงกลมวางตำแหน่งของนิ้วชี้ให้อยู่ตรงกลางพอดีระหว่างนิ้วหัวแม่มือและนิ้วกลาง โดยให้นิ้วหัวแม่มือทำมุม 45 องศากับระนาบของกู่เจิง แบบฝึกหัดที่สามเป็นแบบฝึกหัดออกเทพชั้นคู่ 8 (Octave) เมื่อผู้เล่นสามารถจัดทำมือได้แล้ว ให้วางนิ้วหัวแม่มือและนิ้วกลางลงบนสายเสียงสี่เชียว (อาจเป็นสี่แดงในบางเครื่อง) โดยให้นิ้วหัวแม่มือวางลงบนสายเสียงที่ 5 (ซอล) ในเขตเสียงกลาง และนิ้วกลางวางลงบนสายเสียงที่ 5 ในเขตเสียงต่ำ ใช้ปลายนิ้วมือทั้งสองดีดสายเสียงพร้อมกับยกข้อมือขึ้น เสร็จแล้วให้ปล่อยข้อมือลง ฝึกทำอีกครั้งโดยจัดทำเหมือนเดิม ทำซ้ำๆ เมื่อจัดทำมือถูกต้อง วางนิ้วบนสายเรียบร้อย จึงดีดสายเสียง ฝึกซ้ำให้คล่อง แบบฝึกหัดที่สี่การจดจำสายเสียง เมื่อทราบว่ กู่เจิงประกอบด้วยเสียงออกเทพ (Octave) 4 ชุดแล้ว ในเบื้องต้นเราจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับตำแหน่งของสายเสียงก่อน ฉะนั้นการจดจำเขตเสียงจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการหาสายเสียงเดี่ยวหรือเสียงที่เป็น ออกเทพ (Octave) นั้น ควรหาเขตเสียงสูงต่ำเสียก่อนจะช่วยให้หาสายเสียงได้ง่ายขึ้น เช่น เมื่อจะดีด โด เสียงกลาง เราจะต้องหาบริเวณเขตเสียงกลางก่อน จากนั้นจึงดีดเสียงโด ต่อมาจึงฝึกการดีดแบบโกว (Gou) นิ้วกลางดีดเข้า และทัว (Tuo) นิ้วโป้งดีดเข้า (ดีเข้าหามือผู้เล่น) โดยการวางรูปแบบมือจะต้องจัดให้อยู่ในลักษณะกลม เหมือนกับถือลูกบอลอยู่ในอุ้งมือ ตลอดระยะที่ดีด

ค่อยๆ เคลื่อนมือขึ้นหรือลงไปตามตำแหน่งของคู่เสียง และฝึกตีคอร์ดในลักษณะเดียวกันและถัดมาคือการตีคอร์ดแบบหมั่วทัว (Mo Tuo) การตีคอร์ด หมั่วทัวเป็นการฝึกโดยเสียงที่ติดมักเป็นเสียงที่มีโน้ตติดกัน เช่น เสียง 5 6 หรือ 3 5 เป็นต้น โดยการตีคอร์ดแบบหมั่ว (Mo) นิ้วชี้ตีคอร์ด และทัว (Tu) นิ้วโป้งตีคอร์ด (ตีคอร์ดห้ามือผู้เล่น) จะต้องตั้งรูปแบบมือในลักษณะเดียวกันกับการตีคอร์ดโกวทัว คือ จัดรูปแบบมือให้อยู่ในลักษณะกลมเช่นเดียวกันและค่อยๆ เคลื่อนมือไปตามตำแหน่งเสียง (หลี่หยาง, 2545)

3. สรุป

กู่เจิงเป็นเครื่องดนตรีที่ต้องใช้ประสาทสัมผัสหลายอย่างและใช้ความรู้สึกเป็นตัวประกอบในการบรรเลง มีท่วงทำนองที่อ่อนช้อยงดงามแต่แฝงไปด้วยพลังอันหนักแน่น กู่เจิงนั้นมีเทคนิคการเล่นที่หลากหลายจึงทำให้กู่เจิงเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเป็นเอกลักษณ์และช่วยสร้างสีสันให้กับบทเพลงได้เป็นอย่างดี การที่นิสิตได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงจากอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญชาวจีนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก นิสิตได้เรียนรู้ลักษณะทั่วไปของกู่เจิง องค์ประกอบของกู่เจิง วิธีการบรรเลง วิธีการอ่านโน้ต สัญลักษณ์ต่างๆ บันไดเสียงที่ใช้ การตั้งสายและท่าทางในการบรรเลง ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เล่นจำเป็นต้องทราบ นิสิตไม่เพียงแต่เรียนดนตรีแต่ยังได้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศจีน ผลจากเรียนทำให้นิสิตสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีกู่เจิงได้และมีความเข้าใจทางวัฒนธรรมดนตรีจีนอย่างลึกซึ้งซึ่งผ่านการปฏิบัติ จากประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองในอนาคตต่อไป

4. บรรณานุกรม

- เมฆม สอดส่องกฤษ. (2554). ดนตรีจีนและเพลงจีน. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ. (2558). ประวัติศูนย์วัฒนธรรมจีน ณ กรุงเทพฯ. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.thaicn.net/whzx.html>
- สาธารณรัฐประชาชนจีนประเทศไทย สภาวัฒนธรรม. (2557, กันยายน 17). เดลินิวส์, หน้า 5.
- หลี่หยาง. (2545). คู่มือการเล่นกู่เจิง (พิณจีน). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพทางใจ.